

Muriel Barbery

Het leven van de elfen

Vertaald door Mario Molegraaf

2016 Prometheus Amsterdam

GEBOORTES

Het meisje uit Spanje

Het meisje bracht het grootste deel van haar vrije uren in de takken door. Wanneer je haar niet kon vinden, ging je naar de bomen toe, eerst naar de grote beuk die boven de noordelijke schuur uitstak en waar ze graag droomde terwijl ze de bedrijvigheid op de boerderij volgde, dan naar de oude linde in de tuin van de pastoor voorbij het muurtje van nieuwe stenen, en ten slotte, vooral 's winters, in de eiken in het westelijke dal van de aangrenzende akker, een golvend terrein waar ze drie verschillende soorten hadden geplant die hun weerga in het land niet kenden. Zodra het meisje zich kon onttrekken aan het dorpsleven van school, eten en de mis kroop ze de bomen in, en soms nodigde ze kameraadjes uit die genoten van de uitzichtplekjes die zij had geregeld en hadden ze daar heerlijke dagen vol gepraat en gelach.

Op een avond waarop ze zich vasthield aan een lage tak van de middelste eik, terwijl het dal zich met duisternis vulde en ze wist dat ze haar zouden komen zoeken om terug te keren naar de warmte, besloot ze maar binnendoor te lopen via de wei en dag te zeggen tegen de schapen van de buurman. Ze vertrok in de opkomende nevel. Ze kende ieder grassprietje

binnen een gebied vanaf de schoormuren van de boerderij van haar vader tot en met de begrenzing van die van Marcelot. Ze had zich met de ogen dicht, net als op de sterren, kunnen oriënteren op de verhevenheden in de velden, het riet in de beekjes, de stenen van de wegen en de glooiingen van lichte hellingen. In plaats daarvan hield ze haar ogen, om een bepaalde reden, wijd open. Er liep iemand op amper een paar centimeter in de nevel en de verschijning bezorgde haar een vreemde steek in het hart, alsof het orgaan in zichzelf verward raakte en intussen vreemde beelden in haar opriep – ze zag een wit paard in bronskleurig kreupelhout en een weg geplaveid met zwarte stenen die blonken onder het hoge lover.

Wat voor kind was ze op de dag van deze bijzondere gebeurtenis? De zes volwassenen die op de boerderij woonden – vader, moeder, twee oudtantes en twee achternichten – waren weg van haar. Het betoverende dat ze had, viel niet te vergelijken met het betoverende dat je vindt bij kinderen die het de eerste uren heeft meegezeten, het soort charme dat voortkomt uit een juiste mengeling van onwetendheid en geluk. Nee, het was eerder een iriserend aureool dat je zag wanneer ze bewoog en dat de in weiden en bossen gevormde geesten vergeleken met het vibreren van de hoge bomen. Alleen het alleroudste tantetje dacht bij zichzelf, vanwege een wel erg grote voorkeur voor wat geen uitleg vergt, dat er iets magisch in het meisje zat. Maar ze wisten zeker dat ze zich voor een zo jong kind op ongewone wijze voortbewoog, waarbij ze voor een beetje onzichtbaarheid en trillen van de lucht zorgde, zoals waterjuffers en twijgen in de wind doen. Verder was ze heel donker en heel energiek, een beetje mager maar heel elegant; ogen als twee blinkende obsidianen; een matte, bijna roetbruine huid; een rode ronde bloot van de

ietwat Slavische jukbeenderen; en ten slotte sterk omrande lippen, met de kleur van vers bloed. Een juweeltje. En een karakter! Altijd liep ze door de velden, wierp ze zich op het gras en bleef ze naar de veel te grote hemel kijken, ging ze op blote voeten de beek over, ook 's winters, of het nu lekker fris of bijtend koud was, en vertelde ze aan iedereen met de ernst van een bisschop de grote en kleine dingen over haar dagen buiten. Plus een lichte treurigheid waarover zielen beschikken waarvan de intelligentie de perceptie te boven gaat en die de drama's van de wereld al voorvoelen, op grond van aanwijzingen die je overal hebt, ook op de beschermde plekken, hoe armelijk ook, waar zij was opgegroeid. Het is dus die jonge vurige en geheime tak die haar in de mist van vijf uur de aanwezigheid laat voelen van een onzichtbaar wezen. En ze wist met meer zekerheid dan waarmee de pastoor preekte dat Onze-Lieve-Heer bestaat dat het een vriendelijk én bovennatuurlijk wezen was. Daarom was ze niet bang, maar volgde ze het in dezelfde richting die ze net had gekozen, die van de schapen.

Iets greep haar bij de hand. Het was of ze een grote knuist in een soepele, lauwe streng hadden gewikkeld. Zo had zich een zachte poot gevormd waarin haar eigen hand verdronk. Maar geen mens had die greep van een handpalm kunnen hebben waarvan zij, door de zijdeachtige knot heen, het holle en het volle voelde als de poot van een reusachtig everzwijn. Op dat moment gingen ze linksaf, bijna in een rechte hoek, en ze begreep dat ze richting het bosje gingen, om de schapen en de boerderij van Marcelot heen. Je had daar braakland vol mooi dicht, vochtig gras tegen een lichte helling, dat daarna via een bochtig pad op de heuvel uitkwam, om vervolgens af te dalen naar een fraai populierenbos, vol aardbeien en een tapijt van maagdenpalm. Daar had, nog

niet zo lang geleden, ieder gezin kaprecht en zaagde bij het vallen van de eerste sneeuw hout. Helaas was die tijd inmiddels voorbij, maar daarover zullen we het vandaag niet hebben, uit treurigheid of uit nalatigheid, en omdat op dit moment het meisje haar lot tegemoet gaat door zo stevig de poot van een enorm everzwijn vast te houden. Het was een avond in een zo milde herfst als ze sinds heel lang niet hadden meegemaakt. Ze hadden het uitgesteld de appels en peren te rimpelen te leggen op de houten rasters in de kelder en het regende de hele dag insecten die dronken waren door een grand cru uit de boomgaard. Ook hing er een soort loomheid in de lucht, een luie verzuchting, een rustige zekerheid dat alles altijd zou doorgaan, en als de mensen maar zoals gewoonlijk zouden werken, zonder klagen en versagen, konden ze stilletjes genieten van deze eindeloze herfst die hun voorhield aan de liefde te blijven denken.

Goed, het meisje begaf zich naar de open plek in het bos in het oosten en er deed zich opnieuw iets onverwachts voor. Het begon te sneeuwen. Het begon ineens te sneeuwen, en niet van die voorzichtige vlokjes die pluusjes worden in het grauw en smelten zodra ze op de aarde neerdalen. Nee, het begon te sneeuwen met dichte vlokken, zo dik als magnoliaknoppen, die met elkaar een heel ondoorzichtig scherm vormden. In het dorp was, rond zes uur, iedereen verbaasd geweest: de vader die zijn hout kliefde in een simpel tijken hemd, Marcelot die de meute losliet aan de rand van de vijver, Jeannette die haar brood kneedde en anderen die aan het eind van deze herfst in een droom van verloren geluk met leer, meel en stro bezig waren. Jawel, iedereen was in de weer en maakte momenteel de klinken van de staldeuren vast, haalde de schapen en de honden binnen, en bereidde zich voor op wat bijna even fijn was als de mooie vermoeie-

nissen van de herfst: de eerste avond bij de huiselijke haard terwijl het buiten verschrikkelijk sneeuwde.

De mensen troffen voorbereidingen en dachten na.

De mensen die het zich konden herinneren dachten aan het eind van een herfstdag tien jaar terug toen de sneeuw zo plotseling viel of de hemel ineens in smetteloze krullen versnipperde. En vooral op de boerderij van het meisje dachten ze daaraan. Ze kwamen er tot de ontdekking dat ze er niet was en de vader had zijn bontmuts opgezet en een jachtjasje aangetrokken dat zelfs van honderd meter naar de mottenballen stonk.

‘Als ze haar maar niet bij ons terughalen,’ mompelde hij voor hij in de nacht verdween.

Hij klopte aan bij de huizen in het dorp waar je andere boeren had, de meester-leerbewerker en -zadelmaker, de burgemeester (tevens hoofd van de kantonniers), de boswachter en nog wat anderen. Overal had hij maar één ding te zeggen: *het kleintje is vermist*. En dan ging hij naar de volgende deur, en achter hem riep de man om zijn jachtjasje of zijn jas voor felle kou, maakte zich klaar en stortte zich in het noodweer richting het volgende huis. Zo meldden ze zich met vijftien man bij Marcelot, wiens vrouw al spek had klaargemaakt en een kruik bisschopswijn. Dat hadden ze in tien minuten op, met tussendoor strijdorders die niet veel afweken van die op jachtochtenden werden verstrekt, behalve dan dat de route van de everzwijnen niet geheimzinnig was, terwijl het meisje nog onvoorspelbaarder was dan een kobold. Eigenlijk had de vader, net als alle anderen, een bepaald idee, want ze geloofden niet in toeval in deze contreien waar Onze-Lieve-Heer en de legende het goed met elkaar konden vinden en waar ze meenden over vaardigheden te beschikken die de mensen in de stad al lang waren vergeten. Want bij ons, zie je, roepen we zelden de ratio te hulp

bij rampen, maar eerder het oog, de voet, de intuïtie en de volharding. Dat deden ze ook deze avond, omdat ze zich een vergelijkbare nacht precies tien jaar eerder herinnerden, toen ze het bergpad weer op waren gegaan om iemand te zoeken van wie de sporen regelrecht naar de open plek in het bos in het oosten voerden. Daarom vreesde de vader bovenal dat wanneer de kerels eenmaal boven waren ze slechts hun ogen open konden sperren, een kruis slaan en het hoofd schudden, precies zoals ze hadden gedaan toen de sporen abrupt in het midden van de cirkel ophielden en ze stonden te kijken naar sneeuw zo glad als de huid van een boreling en naar een ongerepte en stille plek waar, alle jagers hadden het kunnen zweren, sinds twee dagen geen mens was geweest.

We laten ze verder klauteren in de sneeuwstorm.

Het meisje is bij de open plek aangekomen. Het sneeuwt. Ze heeft het niet koud. Wie haar naar hier heeft gebracht, praat met haar. Het is een groot, mooi wit paard waarvan de vacht damp't in de avond en een heldere nevel verspreidt zich naar alle kanten van de wereld – naar het westen met de blauwige Morvan, naar het oosten waar ze zonder regen moesten oogsten, naar het noorden waar zich de vlakte uitstrekt en naar het zuiden waar de mannen moeizaam klauteren met sneeuw tot half de dijen en een van angst verscheurd hart. Inderdaad, een groot, mooi wit paard met voor- en achterbenen, plus vethoorntjes, dat geen paard, geen mens en geen everzwijn is maar een versmelting van de drie, zij het zonder aan elkaar geplakte lichaamsdelen – het hoofd van het paard wordt soms dat van een mens terwijl tegelijk het lichaam langer wordt en getooid is met hoeven die krimpen tot de poten van een everjong om vervolgens uit te groeien tot die van een everzwijn, en dat gaat eindeloos

door. Het meisje volgt ingetogen deze dans van de essenties die elkaar oproepen en zich vermengen in het voetspoor van kennis en geloof. Hij praat zacht tegen haar en de nevel verandert. Dan ziet ze het. Ze begrijpt niet wat hij zegt, maar ze ziet een sneeuwavond zoals die in hetzelfde dorp waar haar boerderij staat, en op de stoep ligt een witte gestalte op het wit van de sneeuw. En die gestalte, dat is zij.

Er is niemand die er niet aan terugdenkt bij elke ontmoeting met dit meisje dat zo druk is als wat en bij wie je het pure leven tot in schouder en hart voelt bonzen. Tantetje Angèle had, toen ze de kippen ging opsluiten, de ongelukkige gevonden. Die keek haar aan met haar amberen snoetje waarvan alleen de zwarte ogen zichtbaar waren, zo duidelijk menselijk dat ze verstijfde, voet in de lucht, voor ze zich wist te beheersen en *een kind in de nacht!* riep, om haar daarna tegen zich aan te nemen en het meisje dat vrij van vlokken was terwijl het de hele tijd verschrikkelijk sneeuwde naar binnen te brengen. Wat later die nacht moest tante-tje verklaren: *ik dacht bijna dat Onze-Lieve-Heer met me sprak*. Daarna zweeg ze, in het verwarrende gevoel dat je onmogelijk kon praten over de wanordelijke wendingen van de wereld die zich hadden voorgedaan door de ontdekking van de boreling in de witte luiers, de verblindende splitsing van de mogelijkheden op onbekende wegen die bulderden in de sneeuwnacht terwijl ruimte en tijd zich terugtrokken en zich samentrokken – maar in elk geval had zij het gevoeld en liet zij aan Onze-Lieve-Heer de zorg over het te begrijpen.

Een uur nadat Angèle het meisje had ontdekt, was de boerderij vol dorpelingen die beraadslaagden en het veld vol mannen die een spoor volgden. Zij volgden de eenzame pas-

sen die bij de boerderij begonnen, omhoogleidden naar het bos in het oosten, maar nauwelijks waren doorgedrongen in sneeuw waarin je toch tot je heup wegzakte. Hoe het afliep, is bekend: eenmaal bij de open plek staakten zij de jacht en keerden ze belast met een heel sombere stemming terug.

‘Zolang maar,’ zei de vader.

Niemand zei nog iets, maar iedereen dacht aan de ongelukkige die misschien, en ze sloegen een kruis.

Het meisje zag dit alles aan uit de diepte van luiers van fijne batist, met een soort kantwerk dat onbekend was in het land waar ze er een kruis op hadden geborduurd dat de opoes een hart onder de riem stak en twee woorden in een onbekende taal waarvan ze erg bang werden. Twee woorden waarop ieders aandacht zich vergeefs richtte, tot Jeannot erbij kwam, de postbesteller die vanwege de oorlog, waaruit eenentwintig mannen uit het dorp niet waren teruggekeerd en voor wie men een monument tegenover het gemeentehuis en de kerk had, indertijd heel diep in het gebied was doorgedrongen dat men Europa noemt – wat in de gedachten van de redders uitsluitend bestond uit de roze, blauwe, groene en rode vlekken op de kaart van de gemeenschapszaal, want wat is Europa wanneer strikte grenzen dorpen scheiden die maar een paar mijl van elkaar af liggen?

Goed, Jeannot die helemaal onder de vlokken was verschenen en die van de moeder koffie had gekregen met een stevige borrel, bekeek de tekst die op het satijnachtige ka-toen was geborduurd en zei: ‘Het is verdorie Spaans.’

‘Weet je dat zeker?’ vroeg de vader.

De vent knikte hevig met de helemaal door drank omnevelde kop.

‘En wat betekent het?’ vroeg de vader weer.

‘Hoe moet ik dat weten?’ antwoordde Jeannot zonder omwegen.

Ze knikten allemaal en verwerkten het nieuws met behulp van een nieuwe dosis drank. Het ging dus om een uit Spanje afkomstig meisje? Tjonge.

Intussen hadden de vrouwen, die niet dronken, Lucette erbij gehaald. Die was net bevallen en gaf nu haar melk aan twee kleintjes tegen twee borsten genesteld die even blank waren als de sneeuw buiten, en je keek zonder enige bijbedoeling naar die twee borsten zo mooi als suikerbroden en je kreeg zin mee te zuigen, met het gevoel dat er vrede op aarde heerste omdat er daar twee kindjes aan de voedende boezem hingen. Nadat ze lekker vol zat, liet het meisje een lief boertje, zo rond als een biljartbal en zo helder als een klok. Iedereen moest lachen en sloeg elkaar vriendschappelijk op de schouder. Ze ontspanden, Lucette deed haar bloes weer goed en de vrouwen serveerden hazenpaté op grote sneden brood die in ganzenvet waren opgewarmd, omdat ze wisten dat mijnheer pastoor hiervoor een zwak had en ze van plan waren de jongedame in een christelijk huis te houden. Verder bleven de problemen uit die je elders zou hebben wanneer een Spaans meisje zomaar ineens op de stoep van een willekeurig iemand opduikt.

'Wel,' zei de vader, 'volgens mij voelt het meisje zich thuis.' En hij keek naar de moeder die naar hem glimlachte, hij keek naar alle aanwezigen die voldaan bleven kijken naar de op een deken op de rand van de grote kachel neergelegde borelingen, en hij keek ten slotte naar mijnheer pastoor die, met een aureool van hazenpaté en ganzenvet, overeind kwam en richting kachel ging.

Iedereen kwam overeind.

We zullen hier niet een zegen van een plattelandspastoor herhalen. We zouden te erg in de war raken van al dat Latijn, terwijl we liever een beetje Spaans zouden beheersen. Maar ze kwamen overeind, de pastoor zegende het meisje

en iedereen begreep dat de sneeuwnacht een nacht van genade was. Ze herinnerden zich het verhaal van een grootvader over vorst toen je verging van ontzetting en kou, het was tijdens de laatste veldtocht, waarbij ze overwonnen en voor altijd gedoemd waren hun doden te gedenken – de laatste veldtocht terwijl de colonnes oprukten in een maanschemer waarbij hijzelf niet meer wist of de wegen van zijn jeugd ooit hadden bestaan, en die hazelaar in de bocht en de zwermen van Sint-Jan, nee, hij wist niets meer, net als alle mannen zoals hij, want het was daar zo koud, zo koud... je kon je niet voorstellen hoe erg dat was. Maar bij de dageraad, na een rampzalige nacht waarin de kou de dapperen velde die de vijand niet had weten te vernietigen, was het ineens gaan sneeuwen en die sneeuw... die sneeuw was de verlossing van de wereld, want het vroor niet meer over de divisies en je voelde op je hoofd al snel de uitzonderlijke en wonderbaarlijke warmte van de vlokken van de dooi.

Het meisje had het niet koud, niet erger dan de soldaten van de laatste veldtocht of de kerels die de open plek hadden bereikt en, koest als staande honden, het tafereel bekeken. Later zullen ze zich niet goed herinneren wat ze even duidelijk als op klaarlichte dag zien en op alle vragen zullen ze op de vage toon reageren van iemand die in zichzelf een verwarde herinnering zoekt. Het grootste deel van de tijd zullen ze alleen zeggen: 'Het kleintje bevond zich midden in een vreselijke sneeuwstorm, maar ze was heel levendig en heel warm, en ze praatte met een beest dat later is vertrokken.'

'Wat voor beest?' zullen de vrouwen vragen.

'Ach, een beest,' zullen ze reageren.

En omdat we in het land zijn waar Onze-Lieve-Heer en de legende etc., zullen ze genoeg nemen met dat antwoord

en zullen ze slechts over het kind blijven waken als over het Heilig Graf zelf.

Een bijzonder menselijk beest, zoals iedereen het ervoer bij de aanblik van de golven die even zichtbaar waren als de rond het meisje draaiende materie. Het was een onbekend schouwspel voor hen en ze kregen er een merkwaardige huivering van, alsof het leven ineens in tweeën spleet en je er eindelijk in kon kijken. Maar wat zie je in het leven? Je ziet bomen, bos, sneeuw, een brug misschien, en landschappen die voorbijgaan zonder dat het oog ze kan vasthouden. Je ziet arbeid en bries, seizoenen en inspanningen, en iedereen ziet een tafereel dat alleen aan het eigen hart behoort, een leren riem in een blikje, een hoekje land met talloze meidoorns, het gerimpelde gezicht van een geliefde vrouw en de glimlach van het meisje dat een verhaal over boomkikkers vertelt. Dan zie je niets meer. De mannen zullen zich herinneren dat de wereld bruusk op zijn poten is neergekomen bij een ontploffing waardoor ze allemaal stonden te slingeren – daarna hadden ze gezien dat de nevelen op de open plek waren verdreven, dat het heel erg sneeuwde en dat het meisje zich alleen in het midden van de cirkel ophield waar geen andere sporen dan de hare waren. Toen is iedereen weer teruggekeerd naar de boerderij waar ze het kind bij een kom gloeiend hete melk hebben gezet en waar de mannen zich haastig van hun geweren hebben ontdaan, want er wachtten daar een ragout van boleten met paté van hoofdkas en tien flessen oude wijn.

Dat was het verhaal van het meisje dat stevig een poot van een enorm everzwijn had vastgeklemd. Eerlijk gezegd kon geen mens verklaren wat het betekende. Maar we moeten nog iets vermelden, de twee woorden die op de achterkant van de witte batist waren geborduurd in fraai Spaans, in-

compleet en onlogisch, dat het meisje pas zal begrijpen als ze al weg is uit het dorp en de wendingen van het lot op gang heeft gebracht. En vooral moeten we ook vermelden: als mens heb je altijd het recht het geheim van je geboorte te kennen. Daarom bid je in onze kerken en in onze bossen, en ga je de wereld over, omdat je bent geboren in de sneeuwnacht en je twee woorden hebt geërfd die uit Spanje komen.

Mantendré siempre. *

* Ik zal altijd handhaven.